

ARIE KEPPLER PRIJS 2011

WZNH

adviescommissies voor ruimtelijke kwaliteit

5

13

3

8

10

11

12

7

1

9

2

6

Het Bestuur van WZNH adviescommissies voor ruimtelijke kwaliteit reikt eens per twee jaar een prijs uit aan de ontwerpers en/of initiatiefnemers van een voorbeeldige prestatie op het terrein van architectuur, stedenbouw, ruimtelijke ordening en cultureel erfgoed.

ARIE KEPPLER PRIJS 2011

- INLEIDING
- CRITERIA EN WERKWIJZE VAN DE JURY
- BEVINDINGEN EN EERVOLLE VERMELDING
- CATEGORIE: GEREALISEERDE BOUWWERKEN
- CATEGORIE: GEREALISEERDE PARTICULIERE WOONHUIZEN
- CATEGORIE: STEDENBOUWKUNDIGE PLANNEN, LANDSCHAPSONTWIKKELING, RUIMTELIJKE ORDENING
- CATEGORIE: CULTUURHISTORISCH ERFGOED
- STATUUT ARIE KEPPLER PRIJS
- ARIE KEPPLER

INLEIDING

In deze publicatie wordt verslag gedaan van de bevindingen van de jury voor de Arie Keppler Prijs 2011. De jury presenteert hierin de genomineerde plannen en de prijswinnaars. Daarnaast wordt kort aandacht besteed aan enkele thematische aspecten en een eervolle vermelding. Er zijn 102 projecten ingediend. De lijst van projecten is bij deze publicatie te vinden.

De Arie Keppler Prijs is dé Noord-Hollandse prijs voor architectuur en stedenbouw. Met deze prijs beoogt de organisatie WZNH een bijdrage te leveren aan de belangstelling van politici en bestuurders, opdrachtgevers en het grote publiek voor architectuur, cultuurhistorie, stedenbouw en landschapsontwikkeling in Noord-Holland.

Met de Arie Keppler Prijs wil WZNH staan bij initiatieven die uitstijgen boven

de dagelijkse praktijk van planontwikkeling. Zeker in een tijd waarin de economische omstandigheden zorgelijk zijn en de ruimtelijke opgave radicaal van karakter is veranderd, is het van belang de aandacht te vestigen op bijzondere, zorgvuldige, innoverende en grensverleggende concepten. Het opzoeken en overschrijden van de grenzen van het gangbare zijn in deze tijd geen eenvoudige opgaven.

Ontwerpers en initiatiefnemers hebben in toenemende mate te maken met voorzichtigheid en risicomijdend gedrag bij ontwikkelaars, gecompliceerde wet- en regelgeving, hoge eisen aan duurzaamheid, een stagnerende woningmarkt en overcapaciteit in deelmarkten als het commercieel vastgoed.

Met de uitreiking van de Arie Keppler Prijs wil het bestuur van WZNH ook de betekenis van het ruimtelijk kwaliteitsbeleid en het erfgoedbeleid aan de orde stellen. Belangrijke voorwaarden voor ons werk

zijn een brede en diepgewortelde maatschappelijke en politieke belangstelling voor de kwaliteit van de fysieke omgeving, waardering voor het specifieke karakter van steden en dorpen in het Noord-Hollandse landschap, en vooral ook begrip voor en inzicht in nieuwe opgaven, die zich aandienen door veranderende maatschappelijke omstandigheden en nieuwe technische mogelijkheden.

Het bestuur van WZNH heeft de jury van de Arie Keppler Prijs 2011 verzocht in vier categorieën projecten te nomineren waaraan een prijs kan worden uitgereikt:

- gerealiseerde bouwwerken
 - gerealiseerde particuliere woonhuizen
 - stedenbouwkundige plannen en plannen voor landschapsontwikkeling, ruimtelijke ordening en ruimtelijke ontwikkelingsvisies op gemeentelijke, regionale of provinciale schaal.
 - plannen voor cultuurhistorisch erfgoed
- In de eerste en de tweede categorie is het gebouwde resultaat bepalend voor het juryoordeel. Bij de overige categorieën geldt realisatie niet als eis. De werken of (beleids-) inspanningen moeten zijn gerealiseerd, tot stand gekomen of plaats hebben gevonden in twee of drie jaar voorafgaand aan de prijsuitreiking. Voor de Arie Keppler Prijs 2011 komen werken of (beleids-) inspanningen in aanmerking, die zijn gerealiseerd of hebben plaatsgevonden in 2008, 2009 of 2010. Projecten buiten de provinciegrenzen zijn uitgesloten van deelname.

In deze editie van de Arie Keppler Prijs zijn de gevolgen van de economische crisis slechts beperkt merkbaar. De meeste van de gerealiseerde projecten zijn gestart in een periode dat veel nog mogelijk leek. In dat opzicht lijkt deze editie een echo van een, zeker voor vormgevers en bouwers, onbezorgde tijd. Toch zijn er in de ingediende plannen al veel tendensen waarneembaar waarmee we de komende

periode meer te maken zullen krijgen. In de eerste plaats is duurzaamheid inmiddels een vanzelfsprekend grondbeginsel in plaats van een gratuit etiket. Een andere tendens is de ruime aandacht voor herbestemming en intensivering in bestaand stedelijk gebied. Een belangrijk onderdeel daarvan is het hergebruik van monumentale gebouwen die, zoals omschreven in de nationale agenda herbestemming, een kristallisatiepunt kunnen vormen voor gebiedsontwikkeling. Daarnaast is er, mede door de crisis, een hernieuwde aandacht voor sociale, lees betaalbare, huisvesting, en aandacht voor de kwaliteit van de collectieve opgave. Van al deze tendensen vinden we in de inzendingen, zeker bij de genomineerde, veel terug.

CRITERIA EN WERKWIJZE VAN DE JURY

De jury heeft zich, net als bij eerdere edities van de Arie Keppler Prijs, bij het beoordelen van de inzendingen laten leiden door de volgende criteria:

1. Het project dient een inspirerend en hoogwaardig voorbeeld te zijn voor een ieder die in Noord-Holland betrokken is bij werkzaamheden op het gebied van architectuur, stad - en dorpsontwikkeling, landschapsontwikkeling, cultuurhistorie en ruimtelijke ordening. Er moet sprake zijn van een bijzondere ambitie en een bijzonder resultaat, dat zich in positieve zin onderscheidt van de gangbare praktijk van planontwikkeling. Te bekronen plannen of projecten moeten een evocatieve bijdrage leveren aan de belangstelling voor en het inzicht in de verdere ontwikkeling van een ontwerpcultuur in Noord-Holland.

2. Het project dient uitdrukking te geven aan gevoeligheid voor de verschillende aspecten en verschillende schaalniveaus van architectuur, stedenbouw en ruimtelijke ordening in hun specifieke context. Juist een veelzijdige en 'brede' benadering van ontwerpgegevens, een veelzijdige formulering van programma en opgave, en een brede maatschappelijke en culturele doelstelling zouden door de prijsuitreiking moeten worden gewaardeerd.

3. De prijs dient te worden toegekend aan projecten die nadrukkelijk toekomstgericht zijn en die inspelen op concrete actuele maatschappelijke ontwikkelingen. In deze sfeer vallen termen als 'toekomstperspectieven' en 'duurzaamheid'. Een prijswinnend project zou dan ook een concrete actuele opgave tot onderwerp moeten hebben, welke de komende jaren van belang is in de stadsontwikkeling of in de ruimtelijke ordening.

De 102 ingediende projecten zijn in twee selectieronden door alle juryleden afzonderlijk en in gezamenlijkheid beoordeeld. Na deze selectieronden heeft de jury een groot aantal plannen bezocht. Hierna zijn 13 plannen genomineerd waarvan de jury vond dat ze een plaats zouden moeten krijgen in deze publicatie. De jury heeft daarnaast opgemerkt dat binnen het zeer diverse aanbod van ingediende plannen enkele opmerkelijke thema's aan de orde zijn zoals plannen voor stolpboerderijen, stedenbouwkundige plannen met een belangrijke erfgoedcomponent en enkele grootschalige en, wat het proces betreft, complexe en langdurige stedenbouwkundige ontwikkelingsplannen.

In dit juryrapport worden 13 projecten als genomineerd voor de Arie Keppler Prijs beschreven. Daarbij wordt per plan gemotiveerd waarom de jury tot de nominatie is gekomen. De jury realiseert zich dat met de niet genomineerde plannen

ook prachtige ontwerpen en initiatieven zijn afgevallen. De ongelijksoortigheid van de inzendingen maakte vergelijken lastig - appels en peren - maar toch is de jury er toe gekomen in alle vier de categorieën een beste plan aan te wijzen. De jury stelt voor aan deze vier projecten de Arie Keppler Prijs 2011 uit te reiken. Dit alles zegt niets ten nadele van de overige projecten: er werden veel indrukwekkende projecten ingediend die blijk geven van een goed vakmanschap van de ontwerper en van serieuze ambities van de opdrachtgever. Een bezoek aan de genomineerde plannen heeft tenslotte de doorslag gegeven.

De jury constateert dat in de categorie gerealiseerde bouwwerken het aantal inzendingen uitzonderlijk hoog is en het niveau in veel gevallen goed. Daarbij was in deze categorie het vergelijken door verschillen in schaal en complexiteit van de opgave zeer moeilijk. Ook in de categorieën cultuurhistorisch erfgoed en de categorie stedenbouwkundige plannen, landschapsontwikkeling, ruimtelijke ordening deed zich dit probleem voor de jury voor, zij het in mindere mate. Voor de categorie particuliere woonhuizen was het aantal ingediende plannen gering, zeker ten opzichte van de andere categorieën. Uit de zeven ingediende plannen in deze categorie heeft de jury er drie genomineerd en ook in deze categorie is een prijswinnaar voorgedragen. Omdat in eerdere Arie Keppler-edities het aantal inzendingen in deze categorie ook al gering was adviseert de jury WZNH om bij een volgende editie van de Arie Keppler Prijs de categorie-indeling aan te passen. Mede ingegeven door het grote aantal inzendingen voor gerealiseerde bouwwerken stelt de commissie voor om deze categorie te splitsen in een woningbouw- en een utiliteitsbouwcategorie. De categorie particuliere woonhuizen komt dan te vervallen en plannen voor particu-

liere woonhuizen kunnen worden ondergebracht in de categorie woningbouw.

De jury beveelt vier projecten aan voor toekenning van de Arie Keppler Prijs 2011. De prijs komt in vrijwel alle gevallen niet alleen de ontwerpers, maar meerdere betrokkenen in het planproces toe. Veelal was een cruciale rol weggelegd voor een enthousiaste en betrokken opdrachtgever die belangrijke stappen durfde te zetten om tot hoge kwaliteit te komen. Zonder de inspanningen van alle betrokkenen teniet te doen heeft de jury toch gemeend in alle gevallen de ontwerper(s) van de betreffende projecten de prijs toe te kennen.

Met de 102 ingediende bouwplannen is in 2011 een recordaantal plannen voorgedragen. Dat kan duiden op een toegenomen belangstelling voor uitzonderlijke prestaties in de betreffende vakgebieden. Dat de voorwaarden voor het voordragen van projecten dit jaar ruimer waren, zal ook een rol hebben gespeeld. Ontwerpers konden zelf plannen voordragen. Bovendien heeft de jury geconstateerd dat er veel aandacht is geschonken aan de bekendmaking van de prijsvraag. De jury heeft mogen constateren dat de verruiming van de voordrachtmogelijkheden geen invloed heeft gehad op de hoogte van het kwaliteitsniveau van de inzendingen.

BEVINDINGEN EN EERVOLLE VERMELDING

Bij deze editie van de Arie Keppler Prijs zijn verschillende grootschalige stedenbouwkundige projecten ingediend die vaak al lang lopen en in deze periode hun voltooiing naderen. Voorbeelden hiervan zijn het imponerende centrumproject Inverdan, waarmee Zaanstad zijn centrumgebied

opnieuw uitvindt, de grote uitbreiding van Heerhugowaard, de Stad van de Zon / Park van Luna, zich afficherend als vroeg voorbeeld van een duurzame en CO2 neutrale uitbreidingswijk en de Twuijverhoek te Sint Pancras. Het laatste plan lijkt met zijn gestructureerde landschappelijk opzet en zijn meer op traditie gestoelde architectuur opzet een consequent doorgevoerd voorbeeld van wat misschien wel de laatste generatie grootschalige dorpsuitbreidingen zal gaan heten.

Kenmerkend voor al deze grootschalige plannen is een sterk tot de verbeelding sprekend en voor het betreffende gebied geheel nieuw ontwerpconcept. Veel bewondering wordt bij deze complexe projecten ook afgedwongen door de bijzondere inspanning die geleverd wordt om jarenlang consequent vast te houden aan het beginconcept en de bijbehorende ruimtelijke kwaliteitsambities, waarbij ontwerpers, kwaliteitsteams en supervisors een belangrijke rol spelen of hebben gespeeld.

De oogst op het gebied van projecten voor cultuurhistorisch erfgoed heeft de jury in positieve zin verrast. Ook de andere categorieën bevatten veel plannen waarin interessante erfgoedcomponenten zijn verwerkt, zoals het zorgvuldige 'Dudok revisited' in Hilversum en het project Mariastichting; 'Schatkamer aan het Spaarne', in Haarlem.

Steeds meer lijkt de cultuurhistorie als inspiratie voor planontwikkeling te worden ingezet. Opvallende en tot de verbeelding sprekende voorbeelden zijn die voor de transformatie tot inspirerend cultuurcomplex van de oostelijke zuiveringshal van de Westergasfabriek en de tot landschappelijke iconen geworden suikersilo's in Halfweg. Ook in grotere stedenbouwkundige plannen wordt het erfgoed vaak als plandrager opgevoerd; niet alleen bij het genomineerde Drosteterrein, maar ook bij de interessante, maar nog grotendeels in aanbouw zijnde Spoorzone Zuid in

Bussum. Een opmerkelijke variant op het thema van de cultuurhistorie als plandra-ger, waar de jury overigens verdeeld op reageerde, betreft het plan voor Nieuw Calslagen, een moderne 'heerlijkheid' gebaseerd op de archeologische fundamen-ten van een middeleeuws veenont-ginningsdorp in de gemeente Aalsmeer. Waardering bestond er voor de aanzet tot culturele planologie, vraagtekens had de jury bij de beoogde beeldtaal.

Tot slot kunnen genoemd worden het door-wrochte ruimtelijk kader voor de Zaanse Schans en het herstelplan Jagtlust te 's-Graveland, plannen waarvan de analyti-sche zorgvuldigheid onmiddellijk opvalt.

Een typisch Noord-Hollandse opgave is de restauratie en functieverandering van stolpboerderijen. Ook voor deze editie van de Arie Keppler Prijs zijn verschil-lende plannen voor stolpen ingediend. Goede voorbeelden zijn de restauraties van de Schuilhoeve in Stede Broec en het Kooghuis in Uitgeest. Bij deze plannen ziet de jury grote zorgvuldigheid, liefde en aandacht en grote betrokkenheid van alle partijen. Steeds meer wordt in plannen voor stolpen ook de samenhang met erf

en landschap aan de orde gesteld. Vooral bij transformatie van agrarisch gebruik naar wonen is er vaak behoefte aan extra programma. Het plan de Nieuwe Hulst te Oterleek heeft niet alleen restauratie van de bestaande stolp tot doel, maar op een intelligente manier wordt op het erf met landelijke vormtypologieën een nieuw woonprogramma toegevoegd.

Het bureau Heren 5 heeft twee bijzondere plannen van opvallend hoge kwaliteit inge-diend op uiteenlopende locaties. Beide plannen getuigen van een duidelijke visie op en aansluiting bij de bestaande omge-ving en een spannende vertaling van het veeleisende programma op een specifieke plek. Kenmerkend is dat het bureau zich daarbij dienstbaar opstelt, zonder haar eigen signatuur op te dringen. Al eerder deed het bureau zo van zich spreken bin-nen de kaders van de Arie Keppler Prijs, zoals bij het plan Vissershops in Zaanstad. Het bureau is zowel voor het Meerpad in Amsterdam als voor het Tabakspadje in Laren genomineerd, maar is in beide categorieën niet tot prijswinnaar gekozen, reden waarom de jury Heren 5 graag een eervolle vermelding wenst te geven.

ARIE KEPPLER PRIJS 2011

CATEGORIE: GEREALISEERDE BOUWWERKEN

WINNAAR ARIE KEPPLER PRIJS 2011

▼ RONALD MCDONALD CENTRE
AMSTERDAM
FACT ARCHITECTS

Het Ronald McDonald Centre op sport-park De Weeren in Amsterdam Noord is het eerste sportcomplex speciaal gebouwd voor gehandicapte spor-ters: begonnen als particulier initiatief, gesteund door de gemeente en uiteinde-

lijk door samenwerking met het Ronald McDonald kinderfonds uitgegroeid tot een multifunctioneel sportcomplex waar mensen met een beperking kunnen voetballen, zwemmen, basketballen en tal van andere sporten kunnen beoefenen. Als grote geldschieters bijdragen is dit niet altijd een garantie voor kwaliteit en goede smaak, maar hier wel! Opvallend in dit verband is het ontbreken van reclame langs het veld, deze is beschaafd opgenomen in een muur bij de entree.

De jury typeert het project als 'bijna geniaal' en 'feestelijk', 'het plezier van het ontwerpen spat eraf'. De jury is enthousiast over het grote vertrouwen waarmee de opdrachtgevers met een jonge architect, in het kader van de BNA jonge architectenprijsvraag, heeft gewerkt.

Naar het oordeel van de jury gaan gebouw en sportvelden een prachtige symbiose met elkaar aan in vorm en functie. De kern van het gebouw knoopt niet alleen op een geraffineerde manier de verschillende soorten sportvelden aan elkaar, maar ook een overdekt zwembad aan de ene, en een binnensportzaal aan de andere kant. Het stijppunt van de enorme lift vormt de spil van het hele complex. Alles is gericht op de specifieke gebruiker. Dit in een eindeloze horizontale strakheid die de beleving ondersteunt van het aanliggende veenweidelandschap van Waterland - ook voornamelijk door horizontaliteit bepaald.

Alle overige gebouwen op het complex zijn weggewerkt en onderdeel gemaakt van het terrein door begroeide daken, waardoor nergens concurrentie ontstaat met het hoofdgebouw. De transparantie is verbluffend en door de toepassing van glazen gevels in de sfeervolle sporthal en het zwembad wordt de clichématige opvatting over sportgebouwen volledig doorbroken. Het materiaal- en kleurgebruik zijn opvallend maar gecontroleerd, in veel gevallen doordacht functioneel en nergens verworpen tot een trucje.

In het begin van de vorige eeuw streed Arie Keppler voor de emancipatie van de sociaal zwakkeren.

De jury is verheugd de Arie Keppler Prijs 2011 in de categorie gerealiseerde bouwwerken te kunnen toekennen aan een gebouw dat de optimistische en heldere verbeelding is van de emancipatie van mensen met een beperking, in de geest van Arie Keppler.

GENOMINEERD

▼ HET KASTEEL: 108 APPARTEMENTEN MET PARKEERVOORZIENING HVDN ARCHITECTEN

Als onderdeel van een ensemble van vijf gebouwen in het Science Park gelegen tussen het Flevopark, de Indische buurt en de spoorlijn Amsterdam-Amersfoort, speelt Het Kasteel een belangrijke rol bij de aansluiting van het gebied met de rest van de stad.

De jury was enthousiast over de eigentijdse, niet letterlijke vertaling van de kasteelmeetafop op deze plek. Het complex creëert niet alleen een aangename semi-openbare 'binnenplaats' maar overtuigt ook aan de buitenzijde. Ondanks de wat geknepen 'gracht' rond het complex, is het gebouw een icoon in een omgeving die (nog) kaal en grootschalig is en die geofferd lijkt aan de verkeersmachine. Daarmee is het gebouw ook een belangrijke schakel in de verbinding van oud naar nieuw. De eis om los van het gebouw een geluidscherm te maken heeft tot een markante gevel geleid, waarvan de glazen panelen als facetten in verschillende richtingen zijn gekanteld. Het gebouw krijgt er een spectaculair aanzien door, dat verandert met de weersomstandigheden en de seizoenen. De 108 appartementen kennen een grote variëteit die toch op een consequente en strak gedetailleerde wijze in het gebouw zijn opgenomen. De diversiteit in programma is hiermee vlekke-

loos en in eenheid opgelost. De collectieve en semi-openbare binnenruimte bovenop het parkeerdek is een warme informele beschutte ruimte geworden die uitnodigt tot ontmoetingen.

De jury typeert het plan als een sterk uitgewerkt concept, genadeloos strak gedetailleerd en toch aantrekkelijk en warm.

Een gebouw dat van buiten straalt en van binnen geborgenheid biedt, van 'verfijnde eenvoud'.

GENOMINEERD

▼ 12 WONINGEN BROEK OP LANGEDIJK DE VRIES URBAN ARCHITECTURE

Een verrassend nieuwbouwblok van 12 woningen (drie seniorenappartementen, zes starterswoningen en drie meerkamerwoningen), gerealiseerd in de sociale huursector in Langedijk. Te typeren als een compacte portiekflat in de geabstraheerde gedaante van een traditioneel blok rijwoningen. In een moeilijke stedenbouwkundige setting is gekozen voor eenzijdige oriëntatie.

Hoewel de vraag kan worden gesteld of de oriëntatie het meest recht doet aan de beschikbare ruimte en de gewenste woonkwaliteit, heeft het wel een mooi gebouw opgeleverd - een icoon in de buurt. In gedaante geïnspireerd op de in de omgeving veelvuldig aanwezige strokenbouw uit de jaren '60, maar in een krachtige en minimalistische architectuur vormgegeven.

De jury raakte enthousiast vanwege de bijzondere en prachtig gedetailleerde architectuur, voor een woningbouwprogramma dat in de meeste gevallen, zeker in de dorpscontext, tot 'gewoonheid' leidt.

Het gebouw is geheel gehuld in zwart basaltlava, waar de raam- en deuropeningen in een strak ritme uit zijn gesneden. Door de strakke detaillering en afwijkende en consequent doorgezette donkere materiaalkeuze krijgt het een monolithisch, en

voor deze omgeving zeer eigenzinnig karakter. De jury vond de overgang van privé naar openbare ruimte kwetsbaar, evenals het ontbreken van buitenruimte, maar raakte steeds meer geïntrigeerd door het gebouw zelf. Het gebouw gaat door zijn donkere en strakke uitstraling geen verbinding aan met de omgeving, maar is door zijn schaal en verzorgde detaillering toch welkom. Spectaculair zijn de felblauw gekleurde traphuizen. Niet alleen liefdevol en gedurfd als opdracht en ontwerp, maar ook liefdevol gemaakt. Het beeld blijft op het netvlies.

GENOMINEERD

▼ TABAKSPAADJE, SOCIALE HUURVILLA'S LAREN HEREN 5 ARCHITECTEN

Het Tabakspaadje in Laren is een plan van Woningbouwvereniging Laren voor 20 sociale huurwoningen met senioren als doelgroep, en twee vrije sector koopwoningen. Achter enkele villagebouwen aan de straat ligt een ingenieus in de locatie ingepast hoefijzervormig hof met geschakelde woningen. Kenmerkend zijn de toegepaste rieten kappen die het plan tot een geheel maken, prachtig opgenomen in de directe omgeving. De voor de sociale woningbouw categorie zo kenmerkende repetitie is in dit plan op een aangename wijze doorbroken. Aan de straat vormen de gegroepeerde woningen door de combinatie van topgevels en langskappen en de positie van de entrees een mooie representatie van de villa-karakteristiek. Excellent vond de jury dit project, vooral wat betreft de wijze waarop sociale woningbouw in deze traditionele hofjestylogie uitdrukking heeft gekregen in kwalitatief hoogstaande architectuur. Verwondering was er over de wijze waarop dit programma zich zo goed voegt in de bestaande buurt. Een bewoner riep tot de jury vanaf zijn bankje: '529 euro huur

en daarvoor doen ze ook nog de tuin'. De slim bedachte vorm en inrichting van het hof combineert een hoge mate van gemeenschappelijkheid met voldoende borging van privacy. Bovendien is deze opzet bestand tegen verrommeling. In het hof is sprake van een slimme zonerings tussen het pleintje en het ontsluitingspad, van elkaar gescheiden door sedumgedekte fietsenbergingen met een lange houten bank. Niveaueverschillen dragen op een efficiënte manier aan de zonerings bij. Ondanks het soms stenige karakter

van het hofje en het gemis aan een mooie grote boom centraal op het binnenplein, is er sprake van een aangename ruimtelijkheid en een vanzelfsprekend samengaan van openbaar en privé.

De architectonische verschijningsvorm is tegelijk dienstbaar aan het programma maar tilt het ook boven het gangbare uit. Extra bijzonder is dat de forse koopwoningen dezelfde architectonische behandeling hebben gekregen als de rest en daarmee volledig zijn geïntegreerd. 'Hoe precies kun je zijn!'

CATEGORIE: GEREALISEERDE PARTICULIERE WOONHUIZEN

WINNAAR ARIE KEPPLER PRIJS 2011

▼ WOONHUIS JETTY EN MAARTEN MIN BERGEN AAN ZEE MIN2 BOUW-KUNST

Op de locatie van een bungalow uit de jaren '50 bouwden Jetty en Maarten Min hun eigen woning in de duinen van Bergen aan Zee. Dit huis is door zijn glooiende dakvorm en de ruige bruinpaars gemêleerde pannenbekleding op een vanzelfsprekende manier onderdeel van zijn omgeving. Het huis neemt niet letterlijk het materiaal of de vorm van de omgeving aan, maar harmonieert op bescheiden wijze met het indrukwekkende duinlandschap. De huid van het huis gaat op in het landschap en ondanks de forse maat en hoogte houdt het huis zich gedeisd. Waar het vanaf de weg zichtbaar zou zijn wordt het gecamoufleerd door dennen, maar vanuit de omringende duinen gezien doet het toch forse woonhuis bescheiden aan. Ten opzichte van de andere ingediende woonhuizen is de verhouding tot de directe omgeving en het omringende landschap hier optimaal. In detail, maar

vooral in de materiaalkeuze, zoals met de zelfontworpen pan en de constructieve douglassparren met bast, is steeds een doeltreffende keuze gemaakt. De openingen in de gevel zijn duidelijk van binnen bedacht, maar zijn van buiten logisch geplaatst ten opzichte van de heersende wind en het zicht. Alleen de openingen in de oostgevel, bedoeld voor een eventuele lift ogen nog wat onaf.

De maatregelen in het kader van duurzaamheid zijn in dit huis geen architectonisch thema, maar een vanzelfsprekend grondbeginsel.

De jury is gecharmeerd van de heldere opzet van de plattegrond en de transparantie en interactie tussen de verdiepingen, maar vooral van de verhouding van het gebouw tot zijn omgeving. Het plan krijgt de Arie Keppler Prijs 2011 toegekend in de categorie particuliere woonhuizen.

GENOMINEERD

▼ SHOU KARAMATSU- WOONHUIS IJBURG AMSTERDAM FARO ARCHITECTEN

Het Shou Karamatsu huis is een ambitieus en experimenteel project, gebouwd in een omgeving waarin particulier opdrachtgeverschap en beperkte spelregels (grotendeels welstandsvrij) niet geleid hebben tot doorsnee woningen. Niet alleen is dit huis een inspirerend voorbeeld voor de wijze waarop duurzaamheid in de particuliere woningbouw gestalte kan krijgen, maar bovendien is hierbij een prachtige expressieve architectuur ontstaan, vooral in de woning.

Knap is dat de vormgeving niet letterlijk de duurzaamheidsbeginselen van 'cradle to cradle' en energie- en CO2 neutraliteit volgt, maar dat deze vormgeving heeft geleid tot een eigen, extreme expressiviteit. Deze expressiviteit krijgt extra glans door natuurlijke elementen als de geschildre iep die de eerste verdiepingvloer draagt en de gebrande planken voor de gevel. 'Shou Karamatsu' is de Japanse techniek van het gecontroleerd branden van planken als vorm van verduurzaming. Het gebouw is niet alleen een aangename woonplek geworden, maar ook een fraai gedocumenteerd verhaal van de passie en betrokkenheid, het doorzettingsvermogen van de ontwerpers om duurzaamheidsprincipes op een hoger plan te brengen.

GENOMINEERD

▼ HET SODAE-HUIS AMSTELVEEN VMX ARCHITECTS

Net als bij de andere plannen voor particuliere woonhuizen is de ontwerper zelf ook opdrachtgever en bewoner. De locatie voor het huis is een laatste stukje bovenland langs de Amstel, uitziend over

de daarachter gelegen droogmakerij, in de stadsrand van Amstelveen. Volgens het principe van de bunker – wel zien maar niet gezien worden – ligt het huis als een massief object in het landschap, 'weggezakt in het poldergras', vermeldt de architect. Het huis biedt een spannende oplossing voor een maximum aan uitzicht en heeft in zichzelf een expressieve en karakteristieke vorm.

Wonen op de verdieping biedt een optimale privacy voor de bewoners zonder de noodzaak van schuttingen of gordijnen. Op een eigenzinnige wijze worden hier de op traditionele woonhuizen gerichte gemeentelijke bouwregels vertaald. Van binnen is het huis veelzijdig en steeds op een andere manier verbonden met het landschap. Door een ingenieuze routing tussen de drie verdiepingen verweeft het huis afzonderlijk en gezamenlijk gebruik op een subtiele manier.

De jury was enthousiast over de eigenzinnigheid van dit ontwerp en de spectaculaire wijze waarop wonen midden in het landschap optimaal en verfijnd kan worden benut. De jury was ook benieuwd naar de betekenis van het gebouw in het landschap. Waar het huis uitblinkt in vertaling van woongenot en uitzicht is de plaatsing op het kavel en in de omgeving en ook de verbinding hiermee in de vorm van de functionele brug minder overtuigend. Desalniettemin is het een spectaculair, abstract, enigszins vervreemdend en mooi gemaakte toevoeging aan het fraaie landschap in de stadsrand.

CATEGORIE: STEDENBOUWKUNDIGE PLANNEN, LANDSCHAPSONTWIKKELING, RUIMTELIJKE ORDENING

WINNAAR ARIE KEPPLER PRIJS 2011

▼ HERINRICHTING KOEMARKT
PURMEREND
MTD LANDSCHAPSARCHITECTEN

De Koemarkt was voorheen dé Veemarkt van Noord-Holland. Met het wegvalen van deze functie in de Purmerendse binnenstad ontstond de wens om de Koemarkt opnieuw in te richten en een nieuwe betekenis te geven. Belangrijke uitgangspunten voor ontwerp vormden het autovrij maken en het vorm geven aan een nieuwe betekenis als dynamisch stadspan voor horeca en weekmarkt. Het plein is omgevormd tot een multifunctioneel stadspan, alsof het nooit anders is geweest. Een intelligente indeling is gemaakt met zones voor terrassen, (langzaam) verkeer en verblijf. Een streng rechthoekig pleinvlak is vrij gehouden van de wanden, omgeven door een dubbele rij bestaande lindebomen en voorzien van een goed passend kunstwerk van Hans Kuypers op de kop, dat als attractie werkt. Gekoppeld aan de bomenrijen en langs de randen van het plein zijn de beeldbepalende gietijzeren baliehekken teruggebracht. De naambordjes, die ooit de plekken van de verschillende veehandelaren aangaven, dragen de namen van de horeca.

De jury roemt dit plan om zijn geraffineerde eenvoud en ingetogenheid. Een simpel en echt plein, duurzaam en niet opgeleukt, meervoudig bruikbaar, uitnodigend. Het pleinontwerp ondersteunt de historische identiteit, maar geeft het

tegelijk een eigentijdse, multifunctionele gebruikswaarde. Het plein heeft mede door de zonering en de bescheiden inrichting en materialisatie een onverwachte charme gekregen. De verfijnde detaillering en bijzondere elementen als de hoge, stalen lichtmasten, de waterspuitertjes in de pleinvloer en de gegraveerde historische namen; 'Ossenmarckt' en 'Beestenmarkt' in de vloer maken dit Noord-Hollandse plein helemaal af. "Less is more wordt hier bewezen". Het plan voor de herinrichting van de Koemarkt te Purmerend krijgt de Arie Keppler Prijs 2011 in de categorie stedenbouwkundige plannen, landschapsontwikkeling, ruimtelijke ordening toegekend.

GENOMINEERD

▼ MEERPAD
AMSTERDAM-NOORD
HEREN 5 ARCHITECTEN

Achter de Nieuwendammerdijk in Amsterdam-Noord is aan een karakteristiek zijpaadje (het Meerpad) langs de Grote Die een kleinschalig intiem buurtje van 17 woningen gerealiseerd. Door de sloop van twee scholen kon op deze plek het stedelijk weefsel worden hersteld met drie lange kavels gescheiden door vier smalle klinkerpaden. Het stedenbouwkundig plan met woningen op smalle diepe kavels, met stoepen naar de waterkant, zorgt voor een intieme structuur. Naar het water van de Grote Die worden de woningen steeds hoger en smaller, waardoor aan deze zijde een aangename openheid en transparantie behouden blijft. Het een-

beukige zaalhuis met schildkap vormt de basis voor de woningen.

De jury karakteriseert dit plan als een zorgvuldige inbreiding met hoge mate van samenhang, met een intelligente afstemming in maat en schaal op de directe omgeving. Pluspunt is de grote mate van collectiviteit, mede mogelijk gemaakt door de inventieve wijze waarop de parkeerproblematiek is opgelost.

Afstemming vindt plaats op stijkenmerken vanuit de omgeving, maar toch is het project eigentijds in vormgeving en afwerking. Er is sprake van een fraaie dooradering met een openbare padenstructuur tot aan het water. De hoge verwachtingen over de beëindiging van de paden bij het water worden echter niet geheel waargemaakt en ook lijkt het plan kwetsbaar voor dichtzetten met erfbebouwing en schuttingen. Maar zoals nu aangelegd is de verkaveling bijzonder fraai en lijkt het tot collectiviteit en burenccontact uit te nodigen, waarmee verrommeling hopelijk kan worden voorkomen.

De jury complimenteert dit project dan ook om zijn fijnzinnigheid, een pincet-ingreep in een kwetsbaar stukje stad, wegens het in openbare sfeer houden van een landschapselement dat onmisbaar deel is van het geheugen van Amsterdam-Noord en vanwege de mooie kleurstelling en zorgvuldige detaillering.

GENOMINEERD

10 TRANSFORMATIE DROSTE-LOCATIE, HAARLEM
DKV / FARO ARCHITECTEN /
HOSPER / MAX VAN AERSCHOT
ARCHITECT

In Haarlem is, op inspirerende wijze, de locatie van de voormalige Droste chocoladefabriek aan het Spaarne herontwikkeld voor wonen en werken. Het stedenbouwkundig plan van DKV is een goed voorbeeld van een stedenbouw-

kundige ontwerpingsgreep op herkenbare cultuurhistorische fundamenteën. Het plan zet in op stedelijkheid met hoge dichtheid, waarbij cultuurhistorie is gebruikt als inspiratie om de locatie een vanzelfsprekende en herkenbare identiteit mee te geven. Dit is ook de reden dat de jury deze prijs wilde nomineren in de categorie Stedenbouwkundige plannen, en niet zoals ingediend in de categorie Cultuurhistorisch erfgoed. Het flinke kantoorprogramma en de 229 woningen en appartementen, zorgen voor een hoge dichtheid die nergens knelt, ook door de bescheiden rol van de auto in het gebied. Bijzonder sterk is het openbare karakter van de rivieroever met wandelboulevard, waarbij de strenge structuur van de gesloten blokken aan de woonstraten de vrije positie van de grote gebouwen aan het Spaarne extra benadrukken. Het gebied heeft een doelmatige, mooi vormgegeven inrichting gekregen, die een samenbindende eigenschap heeft zonder opdringerig te zijn. Ook de woonstraten openen zich naar het water. De architectuur van Max van Aerschot, die ook de supervisie had, en van FARO architecten is samenhangend en toch verscheiden, en de bescheiden inrichting van het openbaar gebied door bureau Hosper sluit hier naadloos op aan.

De jury prijst de vanzelfsprekende relatie met de omgeving en de wijze waarop een geïsoleerd stukje stad langs de rivieroever vanuit de binnenstad weer toegankelijk is gemaakt. Hier is het omgaan met cultuurhistorisch erfgoed niet benaderd vanuit het adagium van behoud van authenticiteit in vorm en functie, maar als inspiratie en structuurdrager om een vanzelfsprekende verweving tot stand te brengen met de bestaande stad en het rivierlandschap.

CATEGORIE: CULTUUR- HISTORISCH ERFGOED

WINNAAR ARIE KEPPLER PRIJS 2011

▼ VERBOUWING EN UIT-
BREIDING DR. RIJK
KRAMERSCHOOL
AMSTERDAM
KODDE ARCHITECTEN /
MARTIJN VAN DER HIJDEN ARCHITECT

In deze dependance van de Dr. Rijk Kramerschool aan de Oldebarneveldtstraat 42 in Amsterdam is het programma van een moderne basisschool en buitenschoolse opvang aanleiding geweest voor een inspirerende renovatie van het bestaande gebouw, gecombineerd en geïntegreerd met een eigentijdse 4-laagsaanbouw aan de achterzijde. Kenmerkend voor het plan is de combinatie van traditionele materialen en verbindingsmiddelen met moderne technieken en materialen. Restauratie en renovatie leiden tot een mooi contrast. De oude gangstructuur met hoge plafonds en togen is op een intelligente wijze weer zichtbaar gemaakt.

De jury is onder de indruk van de knappe wijze waarop in de oudbouw de nieuwe elementen, zoals de trappen en de kastenwanden, als het ware los zijn gehouden van de historische structuur. Ze zijn als meubel bedacht en op zorgvuldige wijze in de ruimte geplaatst. Dit levert op plaatsen briljante details op zoals de brandscheidende glazen puien met massief houten portalen in de gangen en de uitvoering van de nieuwe trap. Het nieuwe bouwdeel heeft een lift en bevat vier extra leslokalen, begeleiding- en opslagruimten en toiletgroepen. De hybride opzet in drie lagen voor de oudbouw en vier lagen voor de nieuwbouw wringt nergens, maar oogt juist heel vanzelfsprekend en levert nut-

tige en spannende extra ruimte op. Waar je als kind even ergens door zou willen kijken, heeft de architect ook een raampje of een gat bedacht en toch is de beleving door de gebruiker nergens door de ontwerper geconditioneerd. Alles is dienstbaar, liefdevol en oogstrelend gemaakt.

Naar het oordeel van de jury stijgt het ontwerp voor de Kramerschool uit boven het louter conserveren, het zet het een stap naar de toekomst. Oud en nieuw zijn op een zorgvuldige manier van elkaar gescheiden in materiaal, kleur en detail, en vormen tegelijk een symbiose. De jury karakteriseert het project als chique en warm, met fraaie contrasten zonder provocatie, licht en ruimtelijk, een prachtige restauratie en fraaie nieuwbouw. Het project krijgt de Arie Keppler Prijs 2011 toegekend in de categorie Cultuurhistorisch erfgoed.

GENOMINEERD

▼ HERMITAGE
AMSTERDAM
HANS VAN HEESWIJK ARCHITECTEN

Bij de selectie van nominaties kon de jury niet om het gelauwerde plan voor de Hermitage heen. Een van de juryleden zei het zo: 'What can I say, hors catégorie, de top van Nederland'. Opdrachtgever en architecten zijn erin geslaagd om het bijzondere karakter van het eeuwenoude monument Amstelhof, dat ruim 300 jaar dienst deed als bejaardentehuis, in stand te houden maar hier tevens een eigentijdse en ruimtelijke beleving aan toe te voegen. Door de museale herbestemming is een belangrijk, maar wat geïsoleerd geworden gebied met een nieuwe openbare publieke en culturele betekenis

teruggegeven aan de stad. Het oorspronkelijke gebouw is in zichzelf gekeerd, streng gestructureerd, sober en tamelijk gesloten en dat is door de zorgvuldige restauratie ook nauwelijks veranderd. De kracht schuilt in de nieuwe publieke functie, die aan alle kanten naar buiten activiteit uitstraalt en eenmaal binnen, een prachtig transparant en uitnodigend cultuurgebouw oplevert.

De zorgvuldige restauratie en een volledig nieuw, eigentijds en functioneel ontworpen binnenkant gaan een prachtige symbiose aan. De buitengevel speelt in de transparante en opengewerkte plattegronden steeds een voorname rol. Door de introductie van zichtlijnen in combinatie met de fraai afgewerkte hoge ruimtes wordt niet alleen de nieuwe functie maar ook de beleving van maat en structuur van het oorspronkelijk gebouw gediend. De wijze waarop, in samenwerking met Merckx+Girod architecten, het interieur is bedacht: dan weer dienstbaar en dan weer juist los van het gebouw, en de uitvoering hiervan in materiaal en detail, is ronduit voorbeeldig. Kenmerkend is dat in de aanbeveling de opdrachtgever de architect niet alleen roemt om zijn visie en ontwerp, maar ook om de plezierige en professionele samenwerking, waarbij realisatie is uitgevoerd binnen de tijd en het budget.

GENOMINEERD

13 RESTAURATIE EN HERBESTEMMING KARENHUIS ALKMAAR KLOUS EN BRANDJES ARCHITECTEN

De restauratie van het Karenhuis uit 1918-1919 aan de Krelagestraat te Alkmaar is zeer vakkundig uitgevoerd en heeft geleid tot een aansprekende vernieuwing van de bestemming. Het gebouw is een van de eerste ontwerpen van het architectenduo Duiker en Bijvoet. De architectuur, duidelijk beïnvloed door de Amsterdamse School, was door diverse ingrepen in de tijd ingrijpend aangetast.

De jury prijst de lef om zo minutieus de aantastingen in de tijd terug te draaien. Het monumentale karakter van het pand is hersteld en waar mogelijk versterkt. In het gebouw zijn 12 appartementen ondergebracht en twee groepswooningen voor elk zes cliënten van 's Heeren Loo zorggroep. Zorgvuldig is de historie van het pand bestudeerd, waardoor er gemotiveerd kon worden gekozen hoe dingen aan te pakken, zoals de nieuwe positie voor een lift. Het kenmerkende interieur is niet ondergeschikt gemaakt aan de nieuwe (woon)functie door koppeling van oude woonunits tot grotere woonruimten. De woningen hebben soms zeer spannende plattegronden door de combinatie van woonunits en de koppeling aan gangruimte. De zolder is fraai toegankelijk en bruikbaar gemaakt door de concentratie van licht vanuit de nok.

De jury complimenteert de initiatiefnemers met deze prachtige restauratie vanwege de combinatie van raffinement en taai vasthoudendheid, waarbij vooral de laatste eigenschap niet alleen betrekking heeft op de ontwerper maar zeker en vooral ook op de opdrachtgever. De jury is daarnaast ook onder de indruk van de gepassioneerde wens om iets te doen voor een specifieke doelgroep.

DE JURY

De jury van de Arie Keppler Prijs bestond in 2011 uit de volgende personen:

- Jeanine van Pinxteren, voorzitter Stadsdeel Centrum Amsterdam (voorzitter)
- Ir. Joop Slangen, architect en lid bestuur WZNH
- Mr. Henry Meijdam, voorzitter VROM-raad
- Ir. Bart Duvekot, architect en lid welstands-en monumentencommissie Hoorn
- Drs. Marijke Beek, architectuurhistoricus en lid WZNH Monumentenadviescommissie
- Ir. Rob van Leeuwen, landschapsarchitect en voorzitter welstandscommissie West-Friesland
- Drs. ing. Jef Mühren, directeur WZNH (secretaris)

STATUUT ARIE KEPLER PRIJS

Het Bestuur van WZNH adviescommissies voor ruimtelijke kwaliteit reikt eens per twee jaar een prijs uit aan de initiatiefnemers van een, uit oogpunt van architectonische en stedenbouwkundige kwaliteit, monumentenzorg, stedenbouw of ruimtelijke ordening, voorbeeldig werk. Het kan gaan om een gerealiseerd bouwwerk, of om een (beleids-)inspanning op

het terrein van architectuur, stedenbouw, monumentenzorg, landschapsonwerp of lokale en regionale ruimtelijke ordening.

De prijs heeft tot doel:

- Een of enkele organisaties of personen te onderscheiden vanwege een bijzondere prestatie op het gebied van architectuur, monumentenzorg, stedenbouw of ruimtelijke ordening;
- Publieke en politieke belangstelling te wekken voor de maatschappelijke en culturele betekenis van kwaliteit in het ontwerp en beleid in de gebouwde omgeving;
- WZNH adviescommissies voor ruimtelijke kwaliteit te profileren als een organisatie met ambities op het gebied van architectonische, stedenbouwkundige en landschappelijke kwaliteit, gemeentelijk en regionaal beleid, en welstands- en monumentenbeleid.

Omdat de prijs een 'Noord-Hollandse' prijs is, is samenwerking gewenst met Noord-Hollandse gemeentebesturen. Het te onderscheiden werk of de bijzondere (beleids-) inspanning zal altijd gesitueerd zijn in de provincie Noord-Holland en de prijsuitreiking zal plaatsvinden tijdens de Jaarvergadering van de Stichting WZNH in juli 2011. De prijs is een initiatief van WZNH en zal altijd worden uitgereikt aan personen en/of instellingen, die betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van een werk of een beleidsvoornemen dat bij uitstek ruimtelijke en culturele kwaliteiten heeft en dat is gesitueerd in het werkgebied van WZNH. Dat wil zeggen:

- Het werk heeft goede architectonische en stedenbouwkundige kwaliteiten in relatie tot de functie van het werk en in relatie tot de omgeving waarin het is gerealiseerd;
- Het werk kan als voorbeeld dienen voor de ambitieuze aanpak van een specifieke ruimtelijke, architectonisch/stedenbouwkundige of landschappelijke problematiek;

- Het werk is als voorbeeld inspirerend en normstellend voor alle personen en instellingen die werkzaam zijn op het gebied van ruimtelijke ontwerpvragestukken. De prijs kan worden uitgereikt ter ere van een gerealiseerd 'bouwkundig of stedenbouwkundig werk', de succesvolle restauratie van een monument of ter ere van een (beleids-) inspanning met concrete resultaten die passen in de hiervoor omschreven doelstelling. Aan de winnaars wordt een bronzen erepenning uitgereikt, naar ontwerp van Eric Claus uit Broek in Waterland.

stedenbouw, maar hij hield zich ook bezig met algemene maatschappelijke vraagstukken zoals armoedebestrijding en werkgelegenheid, begeleiding van sociaal zwakke gezinnen, oprichting van woningcorporaties, ouderenhuisvesting, onderwijs en gezondheidszorg. Hij gaf ruim baan aan de architecten van de Amsterdamse School, hij was initiatiefnemer van de bouwkundige experimenten met betontechnieken in Amsterdamse Betondorp in de Watergraafsmeer en hij bepleitte de toepassing van de tuinstadgedachte in de uitbreiding van Amsterdam-Noord.

ARIE KEPPLER

De Arie Keppler Prijs is vernoemd naar ir. A. Keppler, medeoprichter van WZNH in 1916 en eerste secretaris van wat indertijd genoemd werd 'Adviescommissie voor bouwontwerpen en uitbreidingsplannen in Noord-Holland'. Deze commissie zette zich in voor de kwaliteit van bouwplannen in de provincie Noord-Holland. Aanvankelijk richtte de commissie zich vooral op het gebied waar de grote watersnood van 1916 een ravage had aangericht. Later werd het een algemene, permanente adviescommissie, die ondersteund werd door het provinciale bestuur, en die als 'schoonheidscommissie' uitvoering gaf aan de wettelijke mogelijkheid om bouwvergunningaanvragen te toetsen aan criteria van schoonheid en welstand. Keppler was, als directeur van de Amsterdamse Woningdienst en als bestuurslid van het toenmalige Nederlandse Instituut voor Volkshuisvesting en Stedenbouw, een onbetwiste gangmaker. Met een verwijzing naar hem geeft WZNH uitdrukking aan haar diepe wortels in de Noord-Hollandse traditie. Bovendien staat Keppler, als weinig anderen, voor een 'brede' maatschappelijke benadering van de betekenis van ruimtelijke kwaliteit. Hij was pleitbezorger voor een hoogwaardige architectuur en

COLOFON

Organisatie Arie Keppler Prijs: WZNH
adviescommissies voor ruimtelijke kwaliteit

Samenstelling juryverslag: **Jef Muhren en leden van de jury 2011**

Tekstredactie: **Jeanny Mudde-Crezée**
Ontwerp en productie: **DesignArbeid**
Drukwerk: **Drukkerij SSP, Amsterdam**
Binderij **Winnubst, Zaandam**
Laserstanzen, **ID-laser, Zaandam**
Vergaren, **Du cloo**

Digitale presentatie: **Bjorn van Rheenen (architect) en Liesbeth Bouwman (VJ)**

Voor meer informatie: **www.wznh.nu**